

Brusel 24. září 2025
(OR. en)

13152/25

AG 141	COMPET 911
INST 261	CULT HERIT 16
SOC 622	EMPL 410
COH 176	STATIS 65
SUSTDEV 70	PTOM 15
ECOFIN 1234	FREMP 247
BUDGET 24	GENDER 175
DEVGEN 157	ANTIDISCRIM 84

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	5. září 2025
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	C(2025) 6015 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE o evropské občanské iniciativě „Politika soudržnosti k zajištění rovnosti mezi regiony a k zachování regionálních kultur“

Delegace naleznou v příloze dokument C(2025) 6015 final.

Příloha: C(2025) 6015 final

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 3.9.2025
C(2025) 6015 final

SDĚLENÍ KOMISE

o evropské občanské iniciativě „Politika soudržnosti k zajištění rovnosti mezi regiony a k zachování regionálních kultur“

1. ÚVOD: OBČANSKÁ INICIATIVA

Evropská občanská iniciativa podle čl. 11 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „Smlouva o EU“) umožňuje občanům EU vyzvat Evropskou komisi, aby předložila návrh právního aktu Unie pro účely provedení Smluv EU. K tomu musí shromáždit podpisy nejméně jednoho milionu občanů EU a dosáhnout požadovaného minimálního počtu podpisů v nejméně sedmi členských státech. Podrobná pravidla pro evropskou občanskou iniciativu stanoví nařízení (EU) 2019/788¹ (dále jen „nařízení o evropské občanské iniciativě“).

„Politika soudržnosti k zajištění rovnosti mezi regiony a k zachování regionálních kultur“² je jedenáctou evropskou občanskou iniciativou, která byla předložena Komisi k posouzení a splnila minimální počet podpisů požadovaný Smlouvou o EU a nařízením o evropské občanské iniciativě. Jedná se také o první úspěšnou iniciativu, již se Komise v rámci svého mandátu na období 2024–2029 zabývá.

Organizátoři popisují své cíle takto:

Politika soudržnosti EU by měla věnovat zvláštní pozornost regionům, jejichž národní, etnické, kulturní, náboženské či jazykové rysy se liší od okolních regionů.

V takových regionech, včetně zeměpisných oblastí, které nemají žádné správní pravomoci, by se mělo předcházet hospodářskému zaostávání, měl by se podporovat rozvoj a udržovat podmínky hospodářské, sociální a územní soudržnosti takovým způsobem, aby byly specifické rysy těchto regionů beze změny zachovány. Tyto regiony proto musí mít rovný přístup k jednotlivým fondům EU. Musí být zaručeno zachování jejich typických rysů a jejich řádný hospodářský rozvoj, aby byla zachována kulturní rozmanitost EU a její udržitelný rozvoj.

V příloze předložené spolu se žádostí o registraci předložili organizátoři několik návrhů na dosažení cílů evropské občanské iniciativy:

1. Vymezit pojem „regiony s národnostní/etnickou menšinou“ nebo jednoduše „národnostní regiony“, tj. „regiony s národnostními, etnickými, kulturními, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které se liší od charakteristik okolních regionů“ v právním aktu EU.
2. Právní akt, který má Komise vypracovat, musí kromě vymezení pojmu „národnostních regionů“ tyto regiony také výslovně určit, přičemž musí zohlednit kritéria obsažená v uvedených mezinárodních dokumentech³ a vůli dotčených komunit.

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/788 ze dne 17. dubna 2019 o evropské občanské iniciativě (Úř. věst. L 130, 17.5.2019, s. 55, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/788/oj>).

² https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2019/000007_cs.

³ Uvedené dokumenty jsou: doporučení Rady Evropy č. 1811/2007 o regionalizaci v Evropě, Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin, doporučení Rady Evropy č. 1201/1993, Evropská charta regionálních či menšinových jazyků, doporučení Rady Evropy č. 1334/2003, ústavní tradice společné členským státům, judikatura Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva, článek 3 Smlouvy o EU, článek 167 Smlouvy o fungování EU.

3. Rozšířit seznam nejvíce znevýhodněných regionů uvedených v článku 174 Smlouvy o fungování EU o nové kategorie, jako jsou regiony s odlišnými národnostními, jazykovými a kulturními charakteristikami, označované jako regiony s národnostní/etnickou menšinou.
4. Zajistit, aby fondy Unie nebyly využívány způsobem, který by změnil etnické složení, regionální identitu nebo kulturní dědictví národnostních regionů. To zahrnuje i zabránění využívání fondů Unie na podporu politik zaměstnanosti, které podporují usazování pracovní síly s odlišným kulturním nebo jazykovým zázemím.
5. Zohledňovat jazykové, etnické a kulturní hranice při tvorbě klasifikace územních statistických jednotek (NUTS). Skupina organizátorů navrhuje, aby tyto hranice odrážely vůli původních společenství vyjádřenou v místním referendu před vymezením regionů.
6. Zajistit, aby členské státy dodržovaly své mezinárodní závazky týkající se národnostních menšin. Organizátoři se domnívají, že nedodržení těchto závazků by představovalo porušení hodnot uvedených v článku 2 Smlouvy o EU, což by mohlo vést k zahájení řízení o nesplnění povinnosti podle článku 7.

Organizátoři požádali Komisi o registraci iniciativy dne 18. června 2013. Komise nejprve odmítla navrženou evropskou občanskou iniciativu registrovat⁴ s odůvodněním, že její předmět zjevně spadá mimo rámec pravomocí Komise, které ji opravňují předložit návrh právního aktu Unie pro účely provádění Smluv. V návaznosti na rozsudek Soudního dvora ve věci C-420/16 P⁵ však Komise dne 7. května 2019 iniciativu zaregistrovala, i když kvalifikovaným způsobem. Ustanovení čl. 1 odst. 2 rozhodnutí o registraci⁶ uvádí, že vyjádření podpory této navrhované občanské iniciativě by mohlo být shromažďováno „na základě předpokladu, že jejím cílem je přijetí návrhů právních aktů předložených Komisí, které stanoví úlohu, přednostní cíle a organizaci strukturálních fondů, a za předpokladu, že činnosti, které mají být financovány, povedou k posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti Unie“.

V 5. bodě odůvodnění rozhodnutí o registraci se navíc uvádí, že „v souladu s článkem 177 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) lze přijmout právní akty Unie pro účely provedení Smluv, jež vymezí úlohu, přednostní cíle a organizaci strukturálních fondů, které mohou zahrnovat sdružování fondů“.

Komise proto zkoumá tuto evropskou občanskou iniciativu výhradně na základě jejího registrovaného obsahu, a nikoli na základě obecných cílů iniciativy, jak je stanovila skupina organizátorů. Kvalifikovaná registrace evropské občanské iniciativy byla potvrzena rozhodnutími Tribunálu⁷ a Soudního dvora⁸.

⁴ Rozhodnutí Komise C(2013) 4975 ze dne 25. července 2013.

⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 2019, Balázs-Árpád Izsák a Attila Dabis v. Evropská komise, C-420/16 P, ECLI:EU:C:2019:177. Organizátoři podporovaní Maďarskem se obrátili na Tribunál s návrhem na zrušení rozhodnutí Komise o odmítnutí registrace evropské občanské iniciativy (věc T-529/13). Tribunál žalobu zamítl. Organizátoři poté podali odvolání k Soudnímu dvoru (věc C-420/16 P), který zrušil rozsudek Tribunálu ve věci T-529/13 a zrušil rozhodnutí Komise C(2013) 4975.

⁶ Rozhodnutí Komise (EU) 2019/721 ze dne 30. dubna 2019 o navrhované občanské iniciativě s názvem „Politika soudržnosti k zajištění rovnosti mezi regiony a k zachování regionálních kultur“ (oznámeno pod číslem C(2019) 3304), ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2019/721/oj>.

⁷ Rozsudek Tribunálu ze dne 10. listopadu 2021, Rumunsko v. Evropská komise, věc T-495/19, EU:T:2021:781.

⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. února 2024, Rumunsko v. Evropská komise, Maďarsko, C-54/22 P, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2387/oj>.

Po ověření vyjádření podpory ze strany orgánů členských států, které bylo dokončeno v roce 2022, organizátoři dne 4. března 2025 oficiálně předložili evropskou občanskou iniciativu Komisi⁹. Téhož dne Komise zveřejnila příslušné oznámení potvrzující platnost iniciativy v registru evropských občanských iniciativ. Cíle iniciativy dále rozvedli na setkání s Komisí dne 25. března 2025 a v písemném podání, které následovalo po tomto setkání, jakož i během veřejného slyšení, které uspořádal Evropský parlament dne 25. června 2025. Kromě toho o této evropské občanské iniciativě proběhla dne 10. července 2025 rozprava na plenárním zasedání Evropského parlamentu.

V tomto sdělení Komise v souladu s čl. 15 odst. 2 nařízení o evropské občanské iniciativě uvádí svou analýzu a závěry k této iniciativě a veškerá opatření, jež má v úmyslu přijmout v reakci na tuto iniciativu.

2. SOUVISLOSTI

2.1 Stávající právní rámec

Politika soudržnosti EU

Politika soudržnosti je s celkovým rozpočtem 392 miliard EUR na programové období 2021–2027 hlavní investiční politikou Evropské unie pro provádění cíle Smlouvy, kterým je posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

V souladu s článkem 174 Smlouvy o fungování EU se Unie v zájmu posílení své hospodářské, sociální a územní soudržnosti zasazuje o „snížování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů“ a o „snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů“ a zvláštní pozornost je „věnována venkovským oblastem, oblastem postiženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou obyvatelstva a ostrovní, přeshraniční a horské regiony“.

Politika soudržnosti je přínosná pro všechny regiony EU a jejím cílem je podpořit tvorbu pracovních míst, zvýšit konkurenceschopnost podniků, podpořit hospodářský růst a udržitelný rozvoj a zlepšit kvalitu života občanů EU.

Pro programové období 2021–2027 je realizována prostřednictvím čtyř specializovaných fondů: Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) pro investice do sociálního a hospodářského rozvoje všech regionů EU, Fondu soudržnosti (FS) pro investice do životního prostředí a dopravy v méně prosperujících zemích EU, Evropského sociálního fondu plus (ESF+) na podporu zaměstnanosti a vytváření spravedlivé a sociálně inkluzivní společnosti v zemích EU

⁹ Evropská občanská iniciativa byla registrovaná podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 211/2011 ze dne 16. února 2011 o občanské iniciativě, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/211/2020-01-01> (první nařízení o evropské občanské iniciativě). První nařízení o evropské občanské iniciativě nestanovilo lhůtu, ve které musí organizátoři předložit Komisi k posouzení svou platnou iniciativu.

a Fondu pro spravedlivou transformaci (FST) na podporu regionů, které jsou nejvíce zasaženy přechodem ke klimatické neutralitě.

Územní zaměření

Politika soudržnosti je koncipována se silným územním zaměřením. Většina finančních prostředků politiky soudržnosti se soustřeďuje na méně rozvinuté země a regiony, aby jim pomohla růst a dohnat rozvinutější regiony. Za účelem snížení přetrvávajících hospodářských, sociálních a územních rozdílů EU pomáhá všem občanům bez ohledu na to, kde žijí, a zároveň zvyšuje růstový potenciál Unie.

Politika soudržnosti také poskytuje územím zvláštní péči nebo investiční nástroje k řešení specifických problémů. Prospěch z nich mají: příhraniční regiony a oblasti zapojené do přeshraniční spolupráce, městské oblasti, odlehlé, horské, ostrovní a řídké osídlené oblasti a nejvzdálenější regiony.

Nejvzdálenější regiony využívají zvláštních opatření a dodatečného financování, aby se jejich strukturální sociální a hospodářská situace vyrovnala s trvalými omezeními, která jsou důsledkem faktorů uvedených v článku 349 Smlouvy o fungování EU. Severní řídké osídlené regiony využívají zvláštních opatření a dodatečného financování, aby se vyrovnala jejich závažná a přírodní nebo demografická znevýhodnění uvedená v článku 2 protokolu č. 6 k aktu o přistoupení z roku 1994.

Politika soudržnosti se však netýká pouze územní podpory. Má silný dopad v mnoha oblastech. Její investice pomáhají plnit mnoho politických cílů EU a doplňují další politiky a fondy EU, které se zabývají například vzděláváním, zaměstnaností, energetikou, životním prostředím, jednotným trhem, výzkumem a inovacemi.

Dodržování horizontálních zásad

Politika soudržnosti musí být prováděna při plném respektování horizontálních zásad stanovených ve Smlouvách EU, konkrétně v:

- článku 2 Smlouvy o EU, který stanoví základní hodnoty, na nichž je EU založena, včetně úcty k lidské důstojnosti, svobodě, demokracii, rovnosti, právnímu státu a lidským právům. Zdůrazňuje, že tyto hodnoty jsou společné všem členským státům a jsou základem společnosti založené na pluralismu, nepřipustnosti diskriminace, toleranci, spravedlnosti, solidaritě a rovnosti žen a mužů,
- článku 3 Smlouvy o EU, který uvádí zastřešující cíle EU, včetně udržitelného rozvoje, sociální soudržnosti a solidarity,
- článku 5 Smlouvy o EU, který stanoví zásady subsidiarity a proporcionality, jež zajišťují, aby rozhodnutí byla přijímána co nejbližší občanům EU,
- článku 10 Smlouvy o fungování EU, který vyžaduje, aby EU bojovala proti diskriminaci a podporovala rovnost ve všech svých politikách.

Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina základních práv“) stanoví práva, svobody a zásady, kterými se řídí politiky a činnosti Evropské unie. Pro orgány EU a členské

státy je závazná pouze tehdy, pokud provádějí právo EU¹⁰. Článek 21 Listiny základních práv výslovně zakazuje diskriminaci z jakéhokoli důvodu, včetně pohlaví, rasy, barvy pleti, etnického nebo sociálního původu, genetických rysů, jazyka, náboženského vyznání nebo přesvědčení, politických názorů či jakýchkoliv jiných názorů, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace, jakož i diskriminaci na základě státní příslušnosti v oblasti působnosti práva EU.

Vývoj právního rámce politiky soudržnosti

Od 18. června 2013, kdy byla podána žádost o registraci navrhované evropské občanské iniciativy, prošel právní rámec upravující politiku soudržnosti významným vývojem. Tento vývoj vedl k výraznému posílení povinností dodržovat horizontální zásady, ke zvýšenému závazku zajistit dodržování Listiny základních práv a k lepšímu zapojení občanů.

Mezi klíčové změny zavedené v programových obdobích 2014–2020 a 2021–2027 patří:

- Posílené dodržování horizontálních zásad, včetně zákazu diskriminace: byly zavedeny výslovné požadavky na Komisi a členské státy k přijetí vhodných opatření, aby během přípravy a provádění programů nedocházelo k diskriminaci (článek 7, čl. 9 odst. 9, čl. 15 odst. 2 bod iii), čl. 96 odst. 4 písm. a), čl. 96 odst. 7 písm. b) a čl. 125 odst. 3 písm. a) nařízení (EU) č. 1303/2013¹¹), jakož i obecné předběžné podmínky týkající se boje proti diskriminaci obsažené v části II přílohy XI téhož nařízení, a čl. 9 odst. 3, čl. 22 odst. 3 písm. d) bod iv) a čl. 73 odst. 1 nařízení (EU) 2021/1060¹²).
- Přísnější záruky pro zajištění souladu s Listinou základních práv: programové období 2021–2027 se vyznačuje silnějšími zárukami dodržování základních práv a souladu s Listinou základních práv, jak dokládají horizontální základní podmínky v příloze III nařízení (EU) 2021/1060, včetně horizontální základní podmínky „účinného provádění a uplatňování Listiny základních práv“, spolu s mechanismem pro kontrolu jejího plnění, jak je uvedeno v článku 15 téhož nařízení.
- Lepší zapojení občanů: občané mají nyní lepší možnosti interakce se svými vnitrostátními orgány díky několika změnám, včetně zavedení opatření k zajištění účinného přezkumu stížností týkajících se fondů (čl. 74 odst. 3 nařízení (EU) č. 1303/2013 a čl. 69 odst. 7 nařízení (EU) 2021/1060), zapojení partnerů (článek 5 nařízení (EU) č. 1303/2013 a článek 8 nařízení (EU) 2021/1060) a výrazného zvýšení transparentnosti, které občanům poskytují

¹⁰ Viz článek 51 Listiny základních práv.

¹¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 (Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 320, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1303/2013-12-17>).

¹² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>).

lepší přístup k informacím (viz např. čl. 5 odst. 3 písm. a), čl. 14 odst. 2, čl. 26 odst. 2, čl. 34 odst. 3 písm. b), čl. 48 odst. 1, článek 115 a čl. 125 odst. 3 písm. a) nařízení (EU) č. 1303/2013 a čl. 38 odst. 2, čl. 38 odst. 4, čl. 42 odst. 5, čl. 43 odst. 4, čl. 44 odst. 7, čl. 45 odst. 3, články 46–50 a čl. 73 odst. 1 nařízení (EU) 2021/1060).

Respektování kulturní a jazykové rozmanitosti a nediskriminace

Dodržování práv příslušníků menšin je jednou ze základních hodnot Evropské unie, která je výslovně uvedena v článku 2 Smlouvy o EU¹³. Stejně tak boj proti diskriminaci a zachování kulturní a jazykové rozmanitosti patří mezi hlavní cíle Evropské unie uvedené v čl. 3 odst. 3 Smlouvy o EU¹⁴. Kromě toho je jakákoli diskriminace na základě příslušnosti k národnostní menšině výslovně zakázána v čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv.

Tyto zásady se vztahují na všechny politiky a činnosti EU bez ohledu na oblast činnosti, tedy i na politiku soudržnosti. Členské státy jsou podobně vázány v rozsahu, v jakém jejich opatření v rámci politiky soudržnosti zahrnují provádění práva EU v souladu s čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv. V případech, kdy není prováděno právo EU, si členské státy ponechávají obecné pravomoci rozhodovat o menšinách v souladu se svými povinnostmi vyplývajících z ústavního pořádku a závazky vyplývajících z mezinárodních dohod. V tomto ohledu zůstávají Evropská charta regionálních či menšinových jazyků Rady Evropy a Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin relevantním právním rámcem mezinárodního práva pro ty členské státy, které tyto dohody podepsaly a ratifikovaly.

V programovém období 2021–2027 musí členské státy i Komise v souladu s čl. 9 odst. 3 nařízení (EU) 2021/1060 přijmout vhodná opatření, aby ve všech fázích programového cyklu – od přípravy až po hodnocení programů – nedocházelo k diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. Členské státy zahrnou do svých programů akce zajišťující rovnost, začlenění a nediskriminaci¹⁵.

Kromě toho nesmí fondy podporovat žádné akce, které přispívají k jakékoli formě segregace nebo vyloučení, a v souladu s čl. 73 odst. 1 nařízení (EU) 2021/1060 musí řídicí orgány pro výběr operací stanovit a uplatňovat transparentní a nediskriminační kritéria a postupy, které

¹³ Článek 2 Smlouvy o EU: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“

¹⁴ Ustanovení čl. 3 odst. 3 Smlouvy o EU: „Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.

Podporuje vědecký a technický pokrok. Bojuje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte.

Podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.

Respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví.“

¹⁵ Ustanovení čl. 22 odst. 3 písm. d) bodu iv) nařízení (EU) 2021/1060.

zajišťují přístupnost osobám se zdravotním postižením, genderovou rovnost a soulad s Listinou základních práv.

Sdílené řízení

Rozpočet EU přidělený fondům politiky soudržnosti je plněn ve sdíleném řízení v souladu s čl. 62 odst. 1 písm. b) finančního nařízení¹⁶. To znamená, že Komise i členské státy nesou společnou odpovědnost za provádění fondů a zajištění souladu s pravidly a zásadami EU.

V rámci sdíleného řízení jsou členské státy zodpovědné za přípravu a provádění programů na vhodné územní úrovni v souladu se svým institucionálním, právním a finančním rámcem.

Na začátku programového období 2021–2027 byla mezi Komisí a každým členským státem uzavřena dohoda o partnerství. Tento strategický dokument stanoví, jak budou finanční prostředky politiky soudržnosti přidělovány a využívány na vnitrostátní úrovni, přičemž odráží specifické rozvojové priority a výzvy každého členského státu.

Na základě dohod o partnerství Komise následně schválila jednotlivé programy předložené členskými státy. Tyto programy jsou přizpůsobeny regionálním potřebám a jsou vyvíjeny v úzké spolupráci s místními orgány a širokou škálou zúčastněných stran, což zajišťuje, že jsou dobře přizpůsobeny řešení konkrétních regionálních a odvětvových problémů.

Provádění těchto programů podléhá jasně stanoveným pravidlům a postupům, které zajišťují transparentnost, odpovědnost a efektivní realizaci investic EU na místě.

Partnerství a víceúrovňová správa

Partnerství je jedním ze základních pilířů politiky soudržnosti. Vyžaduje, aby členské státy zajistily úzkou spolupráci mezi orgány veřejné správy na různých úrovních a širokou škálou zúčastněných stran. Jak je uvedeno v čl. 8 odst. 1 nařízení (EU) 2021/1060, partneři by měli zahrnovat: regionální, místní, městské a jiné orgány veřejné správy, hospodářské a sociální partnery, výzkumné organizace a univerzity, je-li to relevantní, a příslušné subjekty zastupující občanskou společnost, například partnery v oblasti životního prostředí, nevládní organizace a subjekty zodpovědné za prosazování sociálního začlenění, základních práv, práv osob se zdravotním postižením, genderové rovnosti a nediskriminace, přičemž mohou být zahrnuty i orgány zastupující zájmy menšin.

Cílem zásady partnerství je pomoci komunitám tím, že usnadní lepší identifikaci jejich příslušných potřeb, což povede k posílení společného závazku k plnění cílů programů politiky soudržnosti a k posílení pocitu odpovědnosti mezi zúčastněnými partnery. Může také pomoci

¹⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2024/2509 ze dne 23. září 2024, kterým se stanoví finanční pravidla pro souhrnný rozpočet Unie (Úř. věst. L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>).

posílit podporu společných evropských hodnot tím, že bude informovat o tom, jak politika soudržnosti přispívá k pochopení a řešení místních problémů, a přiblíží tak EU lidem¹⁷.

Klíčová role partnerství byla v roce 2014 posílena evropským kodexem chování pro partnerskou spolupráci¹⁸, který členskými státy poskytl jasné pokyny, jak včas, smysluplně a transparentně zapojit příslušné partnery. Vyžaduje, aby se zvláštní pozornost věnovala zapojení skupin, na které mohou mít programy dopad, ale které je jen obtížně ovlivní, zejména nejzranitelnější a nejvíce marginalizované komunity, kterým nejvíce hrozí diskriminace nebo sociální vyloučení¹⁹. To znamená výslovné uznání, že zapojení zástupců marginalizovaných skupin je zásadní pro účinné provádění a monitorování opatření politiky soudržnosti zaměřených na jejich začlenění.

Podle článku 9 nařízení (EU) 2021/1057²⁰ (dále jen „nařízení o ESF+“) jsou členské státy navíc povinny přidělit v každém programu odpovídající část svých zdrojů složky ESF+ v rámci sdíleného řízení na budování kapacit sociálních partnerů a organizací občanské společnosti. Pokud je v příslušném doporučení pro jednotlivé země přijatém v souladu s čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 Smlouvy o fungování EU stanoveno budování kapacit sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, přidělí dotčený členský stát na tento účel odpovídající část svých zdrojů složky ESF+ v rámci sdíleného řízení, a to alespoň 0,25 %. Organizace občanské společnosti mohou zahrnovat zástupce jazykových a kulturních menšin, čímž se zajistí podpora těchto skupin prostřednictvím školení, vytváření sítí, podpory sociálního dialogu a činností společně prováděných sociálními partnery.

Základní podmínky

Od podání žádosti o registraci evropské občanské iniciativy se klíčovou součástí politiky soudržnosti staly základní podmínky, které pomáhají zajistit splnění nezbytných požadavků pro účinné a efektivní využívání finančních prostředků. Na základě pojmu „předběžné podmínky“ z období 2014–2020 je třeba během celého programového období 2021–2027 dodržovat základní podmínky, aby byly výdaje způsobilé k proplacení. Kritéria pro splnění jednotlivých základních podmínek jsou stanovena v přílohách III a IV nařízení (EU) 2021/1060.

Existují dva typy základních podmínek:

- Horizontální základní podmínky, které se vztahují na všechny programy politiky soudržnosti a týkají se základních regulačních rámců. Jednou z nich je horizontální základní podmínka „účinného provádění a uplatňování Listiny základních práv“. Vyžaduje, aby členské státy

¹⁷ Stanovisko Evropského výboru regionů (2021), [Účinné zapojení místních a regionálních orgánů do přípravy dohod o partnerství a operačních programů na období 2021–2027 | Evropský výbor regionů \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eip/regionals/efsf/efsf_en).

¹⁸ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 240/2014 ze dne 7. ledna 2014 o evropském kodexu chování pro partnerskou spolupráci v rámci evropských strukturálních a investičních fondů (Úř. věst. L 74, 14.3.2014, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/240/oj).

¹⁹ Ustanovení 4. bodu odůvodnění, čl. 3 odst. 1 písm. c) bod ii), čl. 4 odst. 1 písm. c) bod iii) a čl. 6 písm. f) nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 240/2014.

²⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1057 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Evropský sociální fond plus (ESF+) a zrušuje nařízení (EU) č. 1296/2013 (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 21).

zavedly účinná opatření, která zajistí, že programy budou v souladu s Listinou ve všech fázích programování a provádění.

- Tematické základní podmínky, které se vztahují na EFRR, ESF+ a Fond soudržnosti, jsou většinou spojeny s konkrétními politickými nebo strategickými rámci. Příkladem jsou tematické základní podmínky „Vnitrostátní strategický rámec politiky začleňování Romů“ a „Vnitrostátní strategický rámec politiky pro sociální začleňování a snižování chudoby“.

Základní podmínky jsou nejen předpokladem pro účinné a efektivní provádění investic, ale mohou být také účinnou hnací silou reforem v členských státech, neboť podporují rozvoj zdravých řídicích struktur a cílených vnitrostátních nebo regionálních strategií, které zvyšují celkový dopad investic v rámci politiky soudržnosti a zajišťují jejich soulad se základními hodnotami, zásadami a cíli Evropské unie.

Přidělování prostředků z Fondu soudržnosti a způsobilé regiony

Metoda použitá v programovém období 2021–2027 pro přidělování finančních prostředků politiky soudržnosti EU mezi země a regiony je podrobně popsána v příloze XXVI nařízení (EU) 2021/1060. Přidělování je založeno na objektivních a srovnatelných ukazatelích na úrovni NUTS 2. Všechny evropské regiony jsou způsobilé pro podporu v rámci politiky soudržnosti, přičemž objem finančních prostředků odráží úroveň rozvoje regionů a jejich sociální problémy.

Hlavním ukazatelem metody je úroveň rozvoje regionů, přičemž existují určité rozdíly mezi kategoriemi méně rozvinutých, přechodových a více rozvinutých regionů. Méně rozvinuté regiony mají HDP na obyvatele nižší než 75 % průměru EU, přechodové regiony mají HDP na obyvatele mezi 75 % a 100 % průměru EU a více rozvinuté regiony mají HDP na obyvatele vyšší než 100 % průměru EU. Rozdíl v prosperitě pro každý region se vypočítá pomocí HDP na osobu (vyjádřeného ve standardu kupní síly (PPS)), přičemž se zohlední počet obyvatel a prosperita v jednotlivých zemích. Ke zpřesnění přidělování podle situace v regionech se pak používá několik dalších ukazatelů. Tyto ukazatele odrážejí socioekonomické, environmentální a demografické problémy: nezaměstnanost, nezaměstnanost mladých lidí, nízká úroveň vzdělání, emise skleníkových plynů, vnější migrace. Příděl každého členského státu je součtem přídělů pro jeho jednotlivé způsobilé regiony. Konečný příděl pro členský stát může být omezen tak, aby respektoval předem stanovené procento jeho celkového HDP, aby bylo zajištěno, že přidělené finanční prostředky EU mohou být členským státem přiměřeně čerpány. Může se pohybovat od 2,3 % HDP pro regiony pod 55 % průměru HND na obyvatele v EU v PPS po 1,5 % pro regiony nad 68 % průměru HND na obyvatele v EU v PPS.

Vnitrostátní příděly jsou agregovány podle kategorií regionů (méně rozvinuté, přechodové, více rozvinuté). Členské státy musí s určitou mírou flexibility respektovat²¹, že jsou přiděleny každé ze tří kategorií regionů. To má zajistit, aby se zdroje soustředily na nejméně rozvinuté regiony v souladu s cíli politiky soudržnosti podle Smlouvy o fungování EU, které spočívají ve snižování hospodářských, sociálních a územních nerovností.

²¹ S cílem poskytnout členským státům dostatečnou flexibilitu při využívání svých prostředků přidělených ve sdíleném řízení je možné převádět určitý objem finančních prostředků mezi fondy a mezi nástroji sdíleného řízení a přímo a nepřímo řízenými nástroji, jak stanoví článek 26 nařízení (EU) 2021/1060.

Za tímto účelem je identifikace regionů na úrovni Unie založena na společném systému klasifikace regionů, který byl zaveden nařízením (ES) č. 1059/2003²², naposledy revidovaným nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/674 ze dne 26. prosince 2022. Klasifikace územních statistických jednotek NUTS je definována na základě „správních jednotek“, čímž se rozumí zeměpisná oblast se správním orgánem, který má pravomoc přijímat správní nebo politická rozhodnutí pro tuto oblast v právním a institucionálním rámci daného členského státu, a hranic počtu obyvatel stanovených v tabulce v čl. 3 odst. 2 nařízení (ES) č. 1059/2003²³ („klasifikační kritéria“). Pokud v členském státě neexistují žádné správní jednotky vhodného rozsahu pro danou úroveň NUTS, vytvoří se tato úroveň sdružením vhodného počtu menších sousedních správních jednotek. Takto vzniklé nesprávné jednotky musí obecně splňovat hranice počtu obyvatel stanovené v čl. 3 odst. 2 nařízení (ES) č. 1059/2003. V některých případech se však mohou od uvedených hranic odchylovat z důvodu zvláštních zeměpisných, socioekonomických, historických, kulturních nebo environmentálních okolností, zejména na ostrovech a v nejvzdálenějších regionech, v souladu s čl. 3 odst. 5 nařízení (ES) č. 1059/2003. V těchto případech členské státy zohlední cíl nařízení (ES) č. 1059/2003, kterým je zajistit srovnatelnost statistik týkajících se úrovně rozvoje různých správních jednotek. Navíc pokud se podle uvedeného ustanovení mohou nesprávné jednotky odchylovat od zákonem stanovených hranic počtu obyvatel z důvodu zeměpisných, socioekonomických, historických, kulturních nebo environmentálních okolností, týká se to pouze nesprávních jednotek, které samy o sobě odpovídají sdružení správních jednotek existujících v dotyčných členských státech pro čisté statistické účely, aniž by to mohlo vést k jakékoli změně politického, správního a institucionálního rámce existujícího v dotyčných členských státech.

V souladu s čl. 5 odst. 4 nařízení (ES) č. 1059/2003 mohou být změny klasifikace NUTS v zásadě prováděny nejdříve každé tři roky, pokud nedojde k zásadní reorganizaci dotyčné správní struktury členského státu; v takovém případě lze tyto změny přijímat v kratších intervalech. Tyto změny se provádějí na základě změn územních jednotek zavedených z podnětu členských států. Komisi je svěřena pravomoc přijímat akty v přenesené pravomoci v souladu s článkem 7a pouze za účelem pozměnění klasifikace NUTS v příloze I nařízení (ES) č. 1059/2003 poté, co jí tyto změny oznámí dotčený členský stát.

2.2 Současný kontext politiky

Možnosti financování v rámci EFRR

Politika soudržnosti hraje důležitou roli při podpoře menšin a marginalizovaných skupin v rámci úsilí přispět k lepšímu životu lidí a regionů v celé Evropě. Na programové období 2021–2027 bylo z EFRR vyčleněno přibližně 19 miliard EUR na oblasti inkluzivního růstu, včetně začleňování marginalizovaných skupin.

Prostřednictvím rozvoje infrastruktury, vybavení a přeshraniční spolupráce posiluje podpora z EFRR v rámci programů politiky soudržnosti úsilí členských států a regionů o podporu

²² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS) (Úř. věst. L 154, 21.6.2003, s. 1).

²³ Velikost populace každé třídy stávajících správních jednotek v členském státě musí spadat do stanovených hranic počtu obyvatel pro určení příslušné úrovně NUTS: pro NUTS 1 mezi 3 a 7 miliony, pro NUTS 2 mezi 800 000 a 3 miliony a pro NUTS 3 mezi 150 000 a 800 000.

socioekonomického začleňování marginalizovaných komunit a zajištění rovného přístupu ke kvalitním a inkluzivním službám v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání a odborné přípravy, bydlení, zdravotní, sociální a dlouhodobé péče a kultury (čl. 3 odst. 1 písm. d) nařízení (EU) 2021/1058²⁴).

Cílem opatření je rovněž řešit místní potřeby. Za tímto účelem mohou být investice také součástí regionálních nebo místních strategií, včetně strategií udržitelného rozvoje nebo jiných územních nástrojů.

Politika soudržnosti rovněž posílila uznání transformační síly kultury a kulturního dědictví a jejich úlohy při podpoře sociálního začlenění a ochraně rozmanitosti evropských regionů. V programovém období 2021–2027 bylo na intervence přímo zaměřené na kulturu a kulturní dědictví vyčleněno z EFRR celkem 5,2 miliardy EUR.

V rámci této podpory byla věnována velká pozornost zajištění rovného přístupu ke kultuře a podpoře kulturní rozmanitosti, sociálního začlenění a lepších pracovních příležitostí. Konkrétní opatření zahrnují zachování a zhodnocení kulturního dědictví, rozvoj nových kulturních služeb a zařízení a přeshraniční kulturní spolupráci.

Příkladem podpory regionálního jazykového a kulturního dědictví je obnova panství rodu Henterů²⁵ v převážně maďarsky mluvící lokalitě Sântimbru v župě Harghita. Cílem projektu financovaného z rumunského Regionálního operačního programu 2014–2020 bylo oživit místní identitu a podpořit cestovní ruch prostřednictvím tradičních řemesel a inkluzivních kulturních aktivit. Ve zrekonstruovaném panském sídle se nyní konají interaktivní výstavy a akce oslavující maďarské dědictví, včetně ukázek řemesel a lidových tanců maďarských etnických komunit. Zvláštní pozornost je věnována inkluzi, která nabízí vstřícný prostor pro znevýhodněné děti a osoby se zdravotním postižením, aby se mohly zapojit do poznávání kulturního dědictví. Místní obyvatelé se aktivně podílejí na shromažďování osobních příběhů a jejich využití ke zvýšení informovanosti napříč generacemi. Tento projekt se stal vzorem pro komunity s maďarskou většinou v Rumunsku a ukazuje, jak může obnova kulturního dědictví podpořit kulturní tvorbu, začlenění a udržitelný rozvoj venkova.

Možnosti financování v rámci Interreg

V programovém období 2021–2027 nabízí 86 programů Interreg regionálním orgánům, hospodářským a sociálním subjektům i zástupcům občanské společnosti příležitost spolupracovat napříč vnitřními i vnějšími hranicemi EU. Na základě místně orientovaného přístupu poskytuje Interreg podporu kulturním a jazykovým výměnám s cílem podpořit místní dědictví a komunity, podpořit inkluzivnější a jednotnější Evropu a odstranit překážky oslabující schopnost spolupráce.

Nejvýznamnějšími přiděly z EFRR v této souvislosti jsou: 1,2 miliardy EUR vyčleněných v rámci specifického cíle 4.6 na cestovní ruch a kulturu, 50 milionů EUR v rámci specifického

²⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1058 ze dne 24. června 2021 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o Fondu soudržnosti (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 60).

²⁵ <https://www.henter.ro/?lang=en>.

cíle 4.3 na integraci marginalizovaných komunit, 300 milionů EUR v rámci politického cíle 5 na podporu přeshraničních integrovaných územních strategií. Kromě toho bylo 1,5 miliardy EUR vyčleněno na zlepšení řízení spolupráce, což zahrnuje budování důvěry, participativní a mezilidské přístupy, budování institucionálních kapacit a řešení překážek na hranicích.

Příklady projektů zaměřených na ochranu menšin a zachování regionálních jazykových a kulturních charakteristik:

- Program pro region Podunají 2021–2027 v rámci specifického cíle „Posilování úlohy kultury a udržitelného cestovního ruchu v hospodářském rozvoji, sociálním začleňování a sociálních inovacích“. Z této částky je financován projekt „Kulinářská stezka etnické a místní kuchyně v Podunají“²⁶, který se zabývá 30 etnickými skupinami (včetně židovského dědictví a silně marginalizovaných romských komunit), místním kulinářským dědictvím (včetně vinařství) a dědictvím v geograficky odlehlých a málo rozvinutých obcích, což poskytuje významné ekonomické příležitosti pro venkovské oblasti a malá sídla. Kulinářská stezka tak umožní Podunají využít jeho živou a rozmanitou etnickou krajinu, bohatou a složitou historii a kulturní tradice.
- V programovém období 2014–2020 vyčlenil program Interreg Nord (SE-FI-NO) specifické cíle týkající se zachování a rozvoje jazyků Sámů, a to i mezi Sámy, původními obyvateli tradičně obývajícími tuto oblast. Za zmínku stojí tři projekty:
 - Giellagáldu²⁷: cílem projektu bylo posílit používání laponských jazyků v různých odvětvích ve Finsku, Švédsku a Norsku vytvořením potřebné terminologie a slovní zásoby, nových norem pro používání laponských jazyků a poskytováním poradenství uživatelům laponských jazyků.
 - Plupp²⁸: cílem projektu bylo realizovat 50 představení jako vzdělávací prostor, v němž by umělecký zážitek působil jako prostředek přenosu laponského jazyka a kultury. Výsledkem projektu je „Příběh o Pluppovi“, hudebně-dramatické ztvárnění pro děti ve věku 6 až 10 let, které jednoduchým, naučným a zábavným způsobem popisuje podstatu základních zvyklostí Sámů.
 - Deanuleagis sámástit²⁹: cílem projektu je vytvořit síť jazykového centra v údolí řeky Tany, která rozšíří používání jazyka Sámů v různých přeshraničních jazykových oblastech a zároveň podpoří předávání znalostí o kulturním dědictví mezi generacemi.
- V programovém období 2021–2027 je spolupráce se Sámy nedílnou součástí programu Interreg Aurora (SE-FI-NO).

²⁶ <https://keep.eu/projects/29507/Culinary-Trail-of-the-Ethni-EN/>.

²⁷ <https://keep.eu/projects/20350/Giellag-ldu-Project-EN/>.

²⁸ <https://keep.eu/projects/20525/Plupp-the-story-of-the-invi-EN/>.

²⁹ <https://keep.eu/projects/23826/Deanuleagis-s-m-stit-EN/>.

Príslušné príležitosti k podpore kulturního dědictví a specifičnosti poskytuje také nový cíl politiky č. 5 „Evropa bližší občanům“. Místní komunity vytvořily několik integrovaných územních strategií přesahujících správní hranice, aby podpořily participativní procesy a místní iniciativy v různých typech funkčních oblastí známých jako „živá povodí“.

Například v rámci programu spolupráce Španělsko-Francie-Andorra (POCTEFA) se regionálními kulturami zabývají zejména dvě z pěti přijatých integrovaných strategií:

- Strategii pro západní funkční oblasti (AFOMEF)³⁰ podporuje evropské seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) Euroregion New Aquitaine Euskadi Navarra. Jejím cílem je překonat přetrvávající překážky pro lepší a udržitelnější regionální mobilitu a dopravu, integrovanější místní trh práce a rozšířenou mnohojazyčnost posílením používání baskičtiny jako společného jazyka.
- Strategii EsCaT³¹ (katalánská přeshraniční oblast) realizují departement Pyrénées-Orientales (vedoucí partner), Generalitat de Catalunya a Diputació de Girona s cílem posílit vzájemné vztahy v existujících povodích a zlepšit kvalitu života obyvatel, přičemž se zaměřují na tři rozměry: stabilní a příznivý rámec pro spolupráci, území odolnější vůči změně klimatu, pocit sounáležitosti s přeshraničním územím a aktivní účast občanské společnosti.

Nařízení o Interreg (EU) 2021/1059³² pro programové období 2021–2027 navíc zavedlo zvláštní ustanovení (články 24 a 25) na podporu malých projektů, které jsou menší a snadněji proveditelné, jako klíčový nástroj pro podporu účasti nových typů konečných příjemců³³, kteří nemusí mít předchozí zkušenosti se spoluprací v rámci Interreg nebo obecněji s financováním EU, jako jsou:

- aktéři občanské společnosti, kteří mohou do spolupráce vnést inovace a novou dynamiku,
- místní orgány, školy a sdružení, které jsou často vyloučeny z tradičních režimů financování EU kvůli nedostatku informací nebo zdrojů pro jejich řízení,
- občané, kteří tak mohou pocítit hmatatelný dopad evropské politiky na svůj každodenní život a převzít odpovědnost za budoucí projekty ve svém okolí.

³⁰ <https://www.afomef.eu/fr/accueil>.

³¹ <https://www.poctefa.eu/fr/proyectos/efa002-00-id-escat/>.

³² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1059 ze dne 24. června 2021 o zvláštních ustanoveních týkajících se cíle Evropská územní spolupráce (Interreg) podporovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj a nástrojů financování vnější činnosti (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 94).

³³ Fondy malých projektů jsou zřízeny jako operace ve smyslu předpisů o politice soudržnosti. To znamená, že veškeré regulační povinnosti uložené příjemcům dopadají pouze na prováděcí subjekt pro fond malých projektů a nikoli na ty, kteří malé projekty sami provádějí. Proto jsou takoví partneři v malých projektech „konečnými příjemci“, a proto je na ně při provádění projektů kladeno méně povinností a požadavků. To je atraktivní zejména pro malé a nezkušené partnery, včetně místních organizací a subjektů občanské společnosti, kteří by se dříve projektů většího rozsahu neúčastnili z obavy z administrativní zátěže, kterou by takové zapojení mohlo přinést. Tyto projekty podporují například výměny mezi školami, organizaci přeshraničních sportovních nebo kulturních akcí na místní úrovni.

Ačkoli programové období stále probíhá, bylo již přiděleno 110 milionů EUR, zejména na akce mezi lidmi, budování kapacit a důvěry, zapojení občanů, testování pilotních nápadů a komunitně vedené iniciativy a iniciativy na místní úrovni.

Možnosti financování v rámci ESF+

Jako hlavní nástroj EU pro investice do lidí a provádění evropského pilíře sociálních práv ESF+ podporuje politiky členských států v oblasti zajišťování rovných příležitostí, přístupu na trh práce, spravedlivých pracovních podmínek, sociální ochrany a začleňování, doplňuje je a přidává jim hodnotu. Celkový rozpočet ESF+ činí 141,65 miliard EUR (z toho 95 miliard EUR je příspěvek Unie). Z této částky je 44 miliard EUR určeno na zaměstnanost, 45,5 miliard EUR na sociální začleňování, 43,3 miliard EUR na vzdělávání a dovednosti a 5,3 miliard EUR na řešení hmotné nouze.

Marginalizované komunity jsou klíčovou cílovou skupinou ESF+ a mohou být podporovány v rámci všech specifických cílů ESF+³⁴. Členské státy poskytují podporu marginalizovaným komunitám v oblastech zaměstnanosti, přístupu ke vzdělání, zlepšování systémů vzdělávání a odborné přípravy a celoživotního učení, aktivního začleňování, rovného přístupu ke zdravotní péči a sociálním službám a integrace ohrožených osob.

Například na podporu sociálního začleňování přidělují členské státy nejméně 25 % svých zdrojů ESF+ na tento cíl, jak je uvedeno v čl. 7 odst. 4 nařízení o ESF+. Kromě toho byl do ESF+ začleněn Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD), který poskytuje potravinovou a základní materiální pomoc. V souladu s čl. 7 odst. 5 nařízení o ESF+ jsou všechny členské státy povinny věnovat na tento cíl alespoň 3 % svých zdrojů ESF+.

Všechny členské státy musí rovněž přidělit odpovídající část svých zdrojů ESF+ v rámci sdíleného řízení na cílené akce a strukturální reformy na podporu zaměstnanosti mladých lidí a ty členské státy, které měly v období let 2017–2019 na základě údajů Eurostatu průměrný podíl mladých lidí ve věku 15 až 29 let, kteří byli bez zaměstnání a neúčastnili se vzdělávání ani odborné přípravy (NEET), vyšší než průměr Unie, musí v souladu s čl. 7 odst. 6 nařízení o ESF+ vyčlenit nejméně 12,5 % svých zdrojů ESF+ na mladé lidi.

Boj proti dětské chudobě se může opírat také o účelové financování z ESF+. ESF+ vyžaduje, aby členské státy, které měly v období let 2017–2019 na základě údajů Eurostatu průměrný podíl dětí mladších 18 let ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením vyšší než průměr Unie, vyčlenily nejméně 5 % svých zdrojů ESF+ na provádění opatření k jejímu snížení v souladu s čl. 7 odst. 3 nařízení o ESF+.

Pokud jde o specifickou podporu menšin a marginalizovaných skupin, ESF+ podporuje začleňování marginalizovaných komunit, jako jsou romské marginalizované komunity, osoby se zdravotním postižením nebo chronickým onemocněním, bezdomovci, děti a starší lidé. Podporuje se vícerozměrný integrovaný přístup kombinující investice do zaměstnanosti, vzdělávání, zdravotní péče a bydlení spolu s budováním kapacit místních orgánů a občanské společnosti na místní úrovni.

³⁴ Článek 4 nařízení (EU) 2021/2057.

Kromě toho ESF+ spolu s EFRR podporuje komunitně vedený místní rozvoj, který dává místním komunitám možnost navrhovat a realizovat projekty, které řeší jejich specifické sociální a ekonomické potřeby³⁵, jak je uvedeno v článku 31 nařízení (EU) 2021/1060.

V programovém období 2021–2027 byla zřízena iniciativa ESF+ Sociální inovace³⁶. Spravuje ji Evropské centrum kompetencí pro sociální inovace, které zřídila litevská Agentura pro Evropský sociální fond (ESFA). Cílem této iniciativy je urychlit přenos a rozšiřování ověřených inovativních řešení v oblasti zaměstnanosti, mobility pracovních sil, vzdělávání a sociálního začleňování. ESFA řídí zejména Skupinu odborníků v oblasti sociálního začleňování a Skupinu odborníků v oblasti integrace migrantů fondu ESF+. Jejím cílem je podpořit vzájemné učení a budování kapacit mezi řídicími orgány ESF+ a dalšími aktéry zapojenými do provádění financování z ESF+.

Existuje také síť EURoma (vytvořená v roce 2007), která je financována z ESF (2007–2020) / ESF+ (2021–2027) a spravována organizací Fundaci3n Secretariado Gitano a agenturou ESFA (na období 2021–2027 zahrnutá do iniciativy Sociální inovace+)³⁷. Cílem je přispět k podpoře sociálního začleňování, rovných příležitostí a boje proti diskriminaci romské komunity prostřednictvím lepšího využívání ESF+ a EFRR, a to konkrétní prací na zasedáních řídicího výboru, tematickou analýzou a dvoustrannou nebo mnohostrannou spoluprací pro partnery usilující o začleňování Romů.

ESF+ podporuje projekty napomáhající začleňování marginalizovaných komunit v různých zemích, jako je vzdělávací projekt na realizaci aktivit zaměřených na rozvoj kompetencí zástupců romské komunity ze sociálně vyloučených lokalit v Česku, integrované cesty sociálního začleňování mladých Romů a programy socioekonomického začleňování romských žen ve Španělsku, jakož i řešení dětské chudoby podporou přístupu ke vzdělání a péči pro děti se zdravotním postižením v Chorvatsku. Další příklady ilustrující dopad projektů financovaných z ESF/ESF+ lze nalézt v sekci „Projekty“ na internetových stránkách ESF+, a to pomocí filtrů podle země/tématu/roku³⁸.

2.3 Probíhající iniciativy a akce relevantní v souvislosti s občanskou iniciativou

Evropská komunita odborníků v oblasti partnerství

V zájmu zlepšení kvality partnerství a usnadnění výměny osvědčených postupů Komise v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 240/2014 zřídila v roce 2022 evropskou komunitu odborníků v oblasti partnerství, která zahrnuje nevládní organizace a organizace občanské společnosti zabývající se základními právy, sociálními právy, začleňováním, rozvojem komunit a právy osob se zdravotním postižením.

³⁵ Další informace jsou k dispozici na těchto internetových stránkách: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/publications/esf-and-community-led-local-development-lessons-future>.

³⁶ Další informace jsou k dispozici na těchto internetových stránkách: <https://socialinnovationplus.eu/>.

³⁷ Další informace jsou k dispozici na těchto internetových stránkách: <https://www.euromanet.eu/>.

³⁸ Internetové stránky jsou dostupné prostřednictvím tohoto odkazu: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/projects>.

Evropskou komunitu odborníků v oblasti partnerství tvoří 158 členů, včetně koordinačních orgánů a řídicích orgánů jmenovaných členskými státy a partnerů uvedených v článku 8 nařízení (EU) 2021/1060, jako jsou nevládní organizace na celostátní a nižší úrovni, organizace občanské společnosti, obce, regionální orgány, hospodářští a sociální partneři, výzkumné organizace a univerzity.

V současné době je v kategorii „partneři“ do evropské komunity odborníků v oblasti partnerství zapojeno 23 veřejných orgánů (regionálních, místních a městských), sedm „dalších orgánů veřejné správy“, dvacet organizací občanské společnosti, devatenáct nevládních organizací, šest výzkumných organizací, pět sociálních partnerů a dva hospodářští partneři. Mezi členy evropské komunity odborníků v oblasti partnerství jsou i subjekty zastupující národnostní menšiny, například Fundación Secretariado Gitano. Další takové organizace mohou podávat žádosti, pokud splňují konkrétní požadavky výzev.

Noví členové evropské komunity odborníků v oblasti partnerství jsou přijímáni na základě otevřených výzev, jejichž cílem je vyvážit zeměpisné pokrytí, kategorie partnerů a oblastí činnosti. Dosud byly vyhlášeny tři výzvy. Poslední výzva k podávání žádostí o členství v evropské komunitě odborníků v oblasti partnerství byla vyhlášena v únoru 2025 a inzerována na internetových stránkách Info regio vyhrazených pro evropskou komunitu odborníků v oblasti partnerství³⁹.

Makroregionální strategie:

Mezi nástroji evropské územní spolupráce jsou makroregionální strategie rámcem spolupráce vytvořeným na základě iniciativ členských států s cílem spolupracovat a koordinovat práci na společných politikách a posílit soudržnost. Tyto strategie pokrývají čtyři různé makroregiony: alpský region, region Baltského moře, dunajský region a jadransko-jónský region, které sdružují až čtrnáct zemí, včetně členských států EU a sousedních zemí.

Čtyři makroregionální strategie se zaměřují na různé prioritní oblasti, jako je kultura, cestovní ruch a zachování národního a regionálního dědictví. Strategie pro dunajský region a region Baltského moře jsou obzvláště aktivní při zvyšování společenské a ekonomické hodnoty kulturního dědictví prostřednictvím inovativních a návštěvnický přívětivých prezentací památek a muzeí. Tím také přispívají k posílení regionální identity a k podpoře vzájemného porozumění, soužití a spolupráce mezi zúčastněnými zeměmi.

3. REAKCE NA EVROPSKOU OBČANSKOU INICIATIVU

3.1 Návrhy nad rámec evropské občanské iniciativy, jak ji Komise zaregistrovala

Pokud jde o některé návrhy obsažené v evropské občanské iniciativě, Evropská unie nemá pravomoc podniknout právní kroky. To se týká návrhu na vymezení „národnostních regionů“, který se vztahuje na regiony s národnostními, etnickými, kulturními, náboženskými nebo

³⁹ Další informace jsou k dispozici na těchto internetových stránkách: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/ecopp_en.

jazykovými charakteristikami, které se liší od charakteristik okolních regionů. Týká se to rovněž souvisejícího návrhu na určení nebo zařazení těchto regionů do seznamu, návrhu na zohlednění jazykových, etnických a kulturních hranic při tvorbě klasifikace územních statistických jednotek (NUTS) a návrhu na zajištění toho, aby členské státy dodržovaly své mezinárodní závazky týkající se národnostních menšin.

Komise zaregistrovala evropskou občanskou iniciativu na základě pravomocí Unie podle Smluv EU, konkrétně v rámci politiky soudržnosti. Návrhy uvedené ve výše uvedeném odstavci jsou tedy mimo oblast působnosti evropské občanské iniciativy, jak ji Komise zaregistrovala. Komise proto nemůže k těmto návrhům předložit žádné právní a politické závěry podle čl. 15 odst. 2 nařízení o evropské občanské iniciativě.

- *Vymezit pojem „regiony s národnostní/etnickou menšinou“ nebo jednoduše „národnostní regiony“, tj. „regiony s národnostními, etnickými, kulturními, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které se liší od charakteristik okolních regionů“ v právním aktu EU.*
- *Právní akt, který má Komise vypracovat, musí kromě vymezení pojmu „národnostních regionů“ tyto regiony také výslovně určit, přičemž musí zohlednit kritéria a vůli dotčených komunit.*
- *Zohledňovat jazykové, etnické a kulturní hranice při tvorbě klasifikace územních statistických jednotek (NUTS). Skupina organizátorů navrhuje, aby tyto hranice odrážely vůli původních společenství vyjádřenou v místním referendu před vymezením regionů.*

Pokud jde o tyto návrhy, je důležité poznamenat, že podle čl. 4 odst. 2 Smlouvy o EU musí EU ctít rovnost členských států a jejich národní identitu, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech, včetně regionální a místní samosprávy. Z toho vyplývá, že normotvůrce EU nemůže přijmout akt, který by vymezil regiony s národnostní menšinou, jimž by mohla být věnována zvláštní pozornost v rámci politiky soudržnosti EU, na základě autonomních kritérií, a tedy bez ohledu na politický, správní a institucionální *status quo* existující v dotčených členských státech.

EU nemá pravomoc nařizovat změny politického, správního a institucionálního rámce existujícího v členských státech. Kromě toho nemá obecnou pravomoc vydávat právní předpisy týkající se menšin, zejména v otázkách uznání statusu menšin, jejich sebeurčení a autonomie nebo režimu používání regionálních nebo menšinových jazyků.

Ačkoli orgány EU musí dodržovat hodnoty a sledovat cíle stanovené v člancích 2 a 3 Smlouvy o EU, a to včetně zejména respektování bohaté „kulturní a jazykové rozmanitosti“ Unie a zdržení se jakékoli formy diskriminace na základě „příslušnosti k národnostní menšině“, jak je stanoveno v článku 21 Listiny základních práv, Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách (čl. 51 odst. 2 Listiny).

Pokud jde o návrh zohlednit při tvorbě NUTS jazykové, etnické a kulturní hranice, je třeba zdůraznit, že změny klasifikace územních jednotek NUTS se provádějí na návrh členského státu prostřednictvím jeho vnitrostátních statistických úřadů. Podle čl. 3 odst. 1 nařízení (ES) č. 1059/2003 jsou územní jednotky vymezeny na základě „správních jednotek“ – zeměpisných oblastí se správními orgány, které mají pravomoc přijímat správní nebo politická rozhodnutí pro tyto oblasti v právním a institucionálním rámci daného členského státu. To znamená, že

vymezení těchto správních jednotek a jejich případné změny jsou plně v kompetenci členských států.

Jak je uvedeno výše, podle čl. 3 odst. 5 nařízení (ES) č. 1059/2003 je možné sdružit sousední správní jednotky, aby se zajistilo, že tyto sdružené jednotky leží v hranicích počtu obyvatel stanovených uvedeným nařízením, nebo se dokonce od těchto hranic počtu obyvatel odchýlit z důvodu zvláštních zeměpisných, socioekonomických, historických, kulturních nebo environmentálních okolností. Rámec tedy umožňuje odchylky od kritéria definovaného v čl. 3 odst. 1 z důvodu historických nebo kulturních okolností, které se mohou překrývat se situací národnostních menšin. Je však odpovědností členského státu, aby v rámci vnitrostátního práva rozhodl, zda tyto prvky zohlední při uspořádání vnitrostátní správní mapy, která tvoří základ pro regiony NUTS, s ohledem na cíle nařízení (ES) č. 1059/2003. Jak bylo uvedeno výše, Unie nemůže měnit politický, správní nebo institucionální rámec existující v členských státech. Jak bylo objasněno výše, tyto nesprávné jednotky odpovídají sdružení správních jednotek existujících v členských státech a jsou vytvořeny pouze za účelem zajištění srovnatelnosti statistik týkajících se úrovně rozvoje těchto různých jednotek, aniž by vedly k vytvoření řádných regionů s autonomními regionálními institucemi a rozhodovacími pravomocemi, jak bylo zamýšleno organizátory. Unie proto nemůže přijmout akt, který by vymezil regiony s národnostní menšinou, jimž by mohla být věnována zvláštní pozornost v rámci politiky soudržnosti EU, na základě autonomních kritérií⁴⁰, a tedy bez náležitého ohledu na politický, správní a institucionální *status quo* existující v daných členských státech.

Organizátoři se rovněž odvolávají na příklad euroregionů. Je však třeba mít na paměti, že ty nevznikají na základě práva EU nebo v rámci politiky soudržnosti, ale spíše na základě mezivládních dohod, které příslušné regiony uzavřely dobrovolně.

- *Zajistit, aby členské státy dodržovaly své mezinárodní závazky týkající se národnostních menšin. Organizátoři se domnívají, že nedodržení těchto závazků by představovalo porušení hodnot uvedených v článku 2 Smlouvy o EU, což by mohlo vést k zahájení řízení o nesplnění povinnosti podle článku 7.*

Přestože dodržování práv příslušníků menšin je zakotveno ve Smlouvách EU a v Listině základních práv a Komise zajišťuje dodržování základních práv při provádění práva EU, nemá EU žádné pravomoci, pokud jde o menšiny, zejména v otázkách týkajících se uznání statusu menšin, jejich sebeurčení a autonomie nebo režimu používání regionálních nebo menšinových jazyků.

V těchto případech, kdy EU nemá pravomoc, si členské státy ponechávají obecné pravomoci rozhodovat o menšinách. Protože podle čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv jsou ustanovení Listiny určena členským státům pouze při uplatňování práva EU, je v pravomoci členského státu zajistit dodržování základních práv v souladu se závazky vyplývajícími z jeho ústavního pořádku nebo mezinárodních dohod, které uzavřel. Zvláštní význam mají Evropská charta regionálních či menšinových jazyků Rady Evropy a Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin, které

⁴⁰ Pokud jde o návrh organizátorů zohlednit před vymezením regionů „*vůli původních společenství vyjádřenou v místním referendu*“, je rovněž důležité vyjasnit, že Unie nemůže členským státům ukládat pořádání místního referenda, neboť se jedná o ústavní výsadu členských států.

zůstávají relevantním právním rámcem mezinárodního práva pro ty členské státy, které tyto dohody podepsaly a ratifikovaly.

3.2 Návrhy v oblasti působnosti evropské občanské iniciativy, jak ji Komise zaregistrovala

Na druhou stranu se Komise domnívá, že návrh na rozšíření seznamu nejvíce znevýhodněných regionů v článku 174 Smlouvy o fungování EU o nové kategorie, jako jsou národnostní regiony, jakož i návrh na zajištění rovného přístupu k financování ze strany Unie a zajištění toho, aby fondy Unie nebyly využívány způsobem, který by změnil etnické složení, regionální identitu nebo kulturní dědictví národnostních regionů, spadají do oblasti působnosti evropské občanské iniciativy, jak ji Komise zaregistrovala.

- *Rozšířit seznam nejvíce znevýhodněných regionů uvedených v článku 174 Smlouvy o fungování EU o nové kategorie, jako jsou regiony s odlišnými národnostními, jazykovými a kulturními charakteristikami, označované jako regiony s národnostní/etnickou menšinou.*

Soudní dvůr rozhodl, že článek 174 SFEU popisuje cíle unijní politiky soudržnosti obecně a přiznává Evropské unii rozsáhlý rozhodovací prostor, pokud jde o činnosti, které může vykonat v oblasti hospodářské, sociální a územní soudržnosti s ohledem na široké pojetí regionů, kterých se tyto činnosti mohou týkat⁴¹.

Třetí odstavec článku 174 Smlouvy o fungování EU upřesňuje, že „[v] rámci dotčených regionů je zvláštní pozornost věnována [...] regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami“⁴². Soudní dvůr upřesnil, že tento seznam má demonstrativní, a nikoli taxativní povahu⁴³. Zároveň však potvrdil analýzu Tribunálu v rozsudku ze dne 10. května 2016, Izsák a Dabis v. Komise⁴⁴, podle níž nelze mít za to, že etnické, kulturní, náboženské nebo jazykové charakteristiky specifické pro regiony s národnostní menšinou systematicky znevýhodňují hospodářský rozvoj v porovnání s okolními regiony⁴⁵. Soudní dvůr tak měl za to, že Tribunál tím, že vyloučil, že by region s národnostní menšinou mohl s ohledem na své specifické etnické, kulturní, náboženské nebo jazykové charakteristiky tvořit systematicky součást „regionů, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými

⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 2019, Balázs-Árpád Izsák a Attila Dabis v. Evropská komise, C-420/16 P, EU:C:2019:177, bod 68.

⁴² Ustanovení čl. 174 třetího pododstavce Smlouvy o fungování EU: „V rámci dotčených regionů je zvláštní pozornost věnována venkovským oblastem, oblastem postiženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou obyvatelstva a ostrovní, přeshraniční a horské regiony“.

⁴³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 2019, Balázs-Árpád Izsák a Attila Dabis v. Evropská komise, C-420/16 P, EU:C:2019:177, bod 69.

⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. května 2016, Izsák a Dabis v. Komise, T-529/13, EU:T:2016:282, body 87 a 89.

⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 2019, Balázs-Árpád Izsák a Attila Dabis v. Evropská komise, C-420/16 P, EU:C:2019:177, bod 70.

podmínkami“ ve smyslu čl. 174 třetího pododstavce SFEU, správně vyložil pojem „dotyčný region“ uvedený v tomto ustanovení⁴⁶.

V každém případě EU nic nebrání, aby přijala opatření podle článků 177 a 178 Smlouvy o fungování EU s cílem zohlednit respektování příslušníků národnostních a jazykových menšin, pokud jedná v rámci pravomocí, které jí tato ustanovení svěřují. Tribunál totiž potvrdil, že okolnost, že uvedené články neuvádějí mezi jejich specifickými cíli respektování příslušníků národnostních a jazykových menšin, nebrání Unii přijmout v rámci pravomocí, které vykonává na základě těchto ustanovení, opatření zohledňující takový cíl⁴⁷.

Komise však nepovažuje za vhodné přijímat další legislativní opatření k dosažení tohoto cíle z následujících důvodů:

- Politika soudržnosti je prováděna v rámci sdíleného řízení a funguje s ohledem na institucionální rámec členských států (čl. 4 odst. 2 Smlouvy o EU). V souladu s čl. 7 odst. 1 nařízení (EU) 2021/1060 by členské státy měly připravit a provádět programy na vhodné územní úrovni v souladu se svým institucionálním, právním a finančním rámcem. Místně orientovaný přístup politiky soudržnosti poskytuje členským státům flexibilitu při přidělování finančních prostředků regionům na základě zjištěných potřeb pro řešení socioekonomických a územních rozdílů, neboť znají specifický kontext dotčených regionů.

V této souvislosti nabízí politika soudržnosti široké možnosti financování operací na podporu zranitelných skupin, včetně menšin, kultury a kulturního dědictví. To zahrnuje zásahy do infrastruktury, vybavení a lidského kapitálu, které podporují rovný přístup ke kvalitním a inkluzivním službám, přispívají k obnově, zachování a zhodnocení kulturního a historického dědictví a podporují úlohu tohoto odvětví v hospodářském rozvoji, sociálním začlenění a ochraně rozmanitosti evropských regionů. Koncepce a právní rámec politiky soudržnosti umožňuje členským státům využít těchto možností a podporovat takové cílené investice, a to i v rámci integrovaných strategií územního rozvoje nebo v kontextu přeshraniční spolupráce. Členské státy mohou nejlépe přijímat programová rozhodnutí, která odrážejí místní realitu. To jim umožňuje účinně využívat finanční prostředky politiky soudržnosti v souladu s jejich vnitrostátními a regionálními prioritami a přispívat k provádění dlouhodobých strategických rámců. Tímto způsobem je dodržena zásada subsidiarity (článek 5 Smlouvy o EU).

- Komise nemá k dispozici žádné důkazy na podporu tvrzení, že specifické etnické, národnostní, kulturní, náboženské nebo jazykové charakteristiky regionů ovlivňují jejich hospodářský nebo sociální rozvoj v porovnání s okolními regiony. Obecně platí, že hospodářský růst závisí na mnoha strukturálních faktorech a zavedených politikách, což brání

⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 2019, Balázs-Árpád Izsák a Attila Dabis v. Evropská komise, C-420/16 P, EU:C:2019:177, bod 71: „Z toho vyplývá, že Tribunál, který v bodech 85 až 89 napadeného rozsudku vyloučil, že by region s národnostní menšinou mohl s ohledem na své specifické etnické, kulturní, náboženské nebo jazykové charakteristiky tvořit systematicky součást „regionů, které jsou závažně a trvale znevýhodněny přírodními nebo demografickými podmínkami“ ve smyslu čl. 174 třetího pododstavce SFEU, správně vyložil pojem „dotyčný region“ uvedený v tomto ustanovení, a v tomto ohledu se tedy nedopustil nesprávného právního posouzení.“

⁴⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. září 2019, Rumunsko v. Komise, T-391/17, EU:T:2019:672, bod 64.

jakémukoli zobecnění. Faktory, jako jsou přírodní zdroje, dostupnost trhu nebo blízkost inovátorů, jsou obecně považovány za hlavní faktory určující rozdílnou míru růstu v jednotlivých regionech.

- *Zajistit, aby fondy Unie nebyly využívány způsobem, který by změnil etnické složení, regionální identitu nebo kulturní dědictví národnostních regionů. To zahrnuje i zabránění využívání fondů Unie na podporu politik zaměstnanosti, které podporují usazování pracovní síly s odlišným kulturním nebo jazykovým zázemím.*

V programovém období 2021–2027 již mohou fondy politiky soudržnosti přispívat k zachování regionálních jazykových a kulturních charakteristik s ohledem na regionální a vnitrostátní hospodářský rozvoj⁴⁸. Právo na volný pohyb však zůstává základním kamenem Evropské unie. Jak je zakotveno v čl. 21 odst. 1 Smlouvy o fungování EU⁴⁹ a v článku 45 Listiny základních práv⁵⁰, každý občan EU má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Jakýkoli pokus zabránit usazování pracovníků s odlišným kulturním nebo jazykovým zázemím by byl v rozporu s tímto právem a narušoval by zásadu nediskriminace. ESF+ podporuje integraci pracovníků, kteří se rozhodli využít svého práva na volný pohyb bez ohledu na svůj původ, jazyk nebo kulturu.

Územní spolupráce má zásadní význam pro odstraňování překážek přeshraniční mobility a rozvoj přeshraničních veřejných služeb a zároveň podporuje stávající jazykovou a kulturní rozmanitost jako pozitivní zdroje, které mohou podpořit integrovanější, inkluzivnější a inovativnější přístupy k regionálnímu rozvoji a územní soudržnosti. Rozvoj přeshraničních integrovaných územních strategií spolu s podporou specializovaných programů pro malé projekty a projekty spolupráce „people to people“ („lidé lidem“) prokázaly svou přidanou hodnotu při získávání nových typů příjemců, podpoře zapojení občanské společnosti a zohlednění územních specifík a charakteristik. Tyto přístupy by měly být zachovány a v budoucnu dále posíleny.

Zdůrazňováním hodnoty rozmanitosti a zároveň zajišťováním integrace může EU chránit regionální identity, aniž by bránila hospodářskému rozvoji na svém území.

Kromě toho stávající právní rámec politiky soudržnosti již obsahuje záruky, které mají zabránit diskriminaci při provádění fondů politiky soudržnosti (např. horizontální zásady, kritéria a postupy pro výběr, opatření pro vyřizování stížností, zapojení příslušných partnerů, základní podmínky).

⁴⁸ V souladu s nařízením (EU) 2021/1058 investice podporující kreativní a kulturní odvětví, služby v oblasti kultury a lokality kulturního dědictví by mohly být financovány v rámci jakéhokoli cíle politiky, pokud přispívají k dosahování specifických cílů a spadají do působnosti podpory z EFRR.

⁴⁹ Ustanovení čl. 21 odst. 1 Smlouvy o fungování EU: „Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení.“

⁵⁰ Článek 45 Listiny základních práv: „1. Každý občan Unie má právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států.

2. Volný pohyb a pobyt může být v souladu se Smlouvami přiznán státním příslušníkům třetích zemí oprávněně pobývajícím na území členského státu.“

Zavedení vhodných kritérií a postupů pro výběr operací je jedním z klíčových požadavků na systémy řízení a kontroly programů. Komise tuto skutečnost zkoumá v průběhu své auditní činnosti. Pokud by tento klíčový požadavek nefungoval efektivně, mohlo by to představovat závažný nedostatek v systému řízení a kontroly, který by v případě, že členské státy nepřijmou vhodná nápravná opatření, mohl vést k přerušení nebo pozastavení plateb a také k finančním opravám.

V souladu s právním rámcem politiky soudržnosti jsou členské státy rovněž povinny zavést opatření, která zajistí účinné přezkoumání stížností týkajících se fondů.

Kromě toho jsou v souladu s ustanoveními o základních podmínkách povinny zavést účinné mechanismy k zajištění dodržování Listiny základních práv. Tyto mechanismy by měly zahrnovat opatření, která zajistí, aby programy podporované z fondů a jejich provádění byly v souladu s příslušnými ustanoveními Listiny, a také opatření pro hlášení nedodržování Listiny monitorovacím výborům, včetně stížností týkajících se Listiny.

Zapojení partnerství – konkrétně zapojení příslušných partnerů do monitorovacích výborů odpovědných za schvalování výběrových kritérií – navíc představuje další pojistku proti diskriminačním praktikám. Mezi příslušné partnery mohou patřit orgány pro rovné zacházení. Jsou to veřejné organizace, které pomáhají obětem diskriminace, monitorují otázky týkající se diskriminace a informují o nich a přispívají ke zvyšování povědomí o právech a hodnoty rovnosti ve společnosti.

4. ZÁVĚR

Komise pečlivě analyzovala obavy a návrhy, které předložila evropská občanská iniciativa, a uznává důležitost vznesených otázek. V souladu se Smlouvami EU je však reakce Komise nutně vymezena hranicemi její pravomoci. V důsledku toho Komise zaregistrovala evropskou občanskou iniciativu kvalifikovaným způsobem, přičemž některé návrhy byly vyloučeny, protože nespádají do působnosti pravomocí Komise podle Smluv EU.

Pokud jde o návrhy nad rámec evropské občanské iniciativy, jak ji Komise zaregistrovala, Komise konstatuje, že EU nemá pravomoc podniknout právní kroky týkající se návrhu na vymezení „národnostních regionů“, určení nebo zařazení těchto regionů do seznamu, zohlednění jazykových, etnických a kulturních hranic při vytváření klasifikace NUTS nebo zajištění toho, aby členské státy dodržovaly své mezinárodní závazky týkající se národnostních menšin. Těmito návrhy se proto Komise ve své odpovědi nezabývá.

Pokud jde o návrh na rozšíření seznamu nejvíce znevýhodněných regionů uvedených v článku 174 Smlouvy o fungování EU o nové kategorie, Komise nemá za to, že by existovaly dostatečné důkazy na podporu tvrzení, že regiony s národnostními, etnickými, kulturními, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které se liší od charakteristik okolních regionů, jsou systematicky znevýhodňovány.

Komise dále konstatuje, že politika soudržnosti je prováděna v rámci sdíleného řízení. V této souvislosti musí politika soudržnosti fungovat v institucionálním rámci každého členského státu. Zatímco místně orientovaný přístup poskytuje členským státům flexibilitu při přidělování finančních prostředků územím na základě zjištěných potřeb pro řešení socioekonomických a územních rozdílů, rozhodnutí o tom, jak tyto prostředky rozdělit na svém území, zůstává výsadou členského státu a není v pravomoci EU.

Komise zdůrazňuje, že legislativní rámec, který se v současné době vztahuje na politiku soudržnosti, obsahuje záruky, které v době podání žádosti o registraci evropské občanské iniciativy dne 18. června 2013 nebyly zavedeny, aby se zajistil soulad s Listinou základních práv a zabránilo se diskriminačním praktikám. Stávající pravidla rovněž poskytují členským státům nezbytné nástroje, aby mohly podporovat menšiny a marginalizované skupiny.

Vzhledem k těmto skutečnostem, ačkoli Komise bere nediskriminaci velmi vážně, nepovažuje nový legislativní akt za nezbytný ani vhodný.

Komise bude i nadále ostražitá a aktivní s cílem zajistit nediskriminační přístup k financování Unie v rámci politiky soudržnosti. Je připravena využít všech nástrojů, které má k dispozici, aby prosadila rovné zacházení při provádění politiky soudržnosti v současném programovém období.

Pro příští víceletý finanční rámec Komise navrhla posílenou a modernizovanou politiku soudržnosti a růstu, která bude založena na spolupráci s vnitrostátními, regionálními a místními orgány a jíž se zajistí, aby byly zavedeny odpovídající mechanismy, které zabrání jakékoli formě

diskriminace. Plány národního a regionálního partnerství, jak je navrhuje Komise⁵¹, posílí vazbu mezi finanční podporou z rozpočtu EU a dodržováním zásad právního státu a Listiny základních práv, včetně zabránění jakékoli diskriminaci na základě příslušnosti k národnostním menšinám. Podle návrhu Komise musí členské státy zejména zavést a udržovat účinné mechanismy, které zajistí dodržování příslušných ustanovení Listiny základních práv po celou dobu provádění plánu, jakož i dodržování zásad právního státu. Pokud členský stát tyto podmínky nesplňuje nebo přestal splňovat, Komise příslušné platby neprovede. A konečně, členské státy budou muset splnit klíčové požadavky na systémy řízení a kontroly, zejména zajistit vhodná transparentní a nediskriminační kritéria a postupy pro výběr operací, aby se maximalizoval příspěvek finančních prostředků Unie k dosažení cílů plánu, a dodržovat zásady řádného finančního řízení, transparentnosti a nediskriminace, s přihlédnutím k Listině základních práv Evropské unie. Tím bude zajištěno plné dodržování článku 21 Listiny základních práv, včetně zabránění diskriminaci na základě příslušnosti k národnostním menšinám.

⁵¹ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský fond pro hospodářskou, sociální a územní soudržnost, zemědělství a venkovské oblasti, rybolov a námořní záležitosti, prosperitu a bezpečnost na období 2028–2034 a mění nařízení (EU) 2023/955 a nařízení (EU, Euratom) 2024/2509 (COM(2025) 565 final ze dne 16. července 2025).